

PREDAVANJE

OPŠTI DIO STRUČNOG ISPITA PRIPRAVNIKA

SA SADRŽAJEM:

- Osnove ustavnog sistema
- Zakon o zdravstvenoj zaštiti
- Zakon o zdravstvenom osiguranju
- Zakon o pravima, obavezama i odgovornostima pacijenata
- Oblast radnih odnosa
- Zakon o Penzijskom i invalidskom osiguranju
- Kantonalni propisi iz oblasti zdravstva

Tuzla, august 2011. godine

OSNOVI USTAVNOG SISTEMA

USTAVNI SISTEM BIH

Ustav je najviši pravni akt jedne države odnosno društveno-političke zajednice koja ima elemente države.

Svi zakonski akti moraju biti usaglašeni sa Ustavom, odnosno podzakonski akti ne smiju biti u suprotnosti sa zakonima.

Ustavni sistem predstavlja cjelinu ustavnih načela i normi kojim se uređuju državno, ekonomsko i političko uređenje, državna organizacija i funkcije njenih organa.

Ustavni sistem Bosne i Hercegovine čine Ustav Bosne i Hercegovine, Ustav Federacije sa ustavima kantona i Ustav Republike Srpske. Ustav Bosne i Hercegovine čini osnovu i ima primat u odnosu na ustavnopravne norme entiteta. Isto tako, Ustav Federacije BiH nadređen je ustavima kantona, kao federalnih jedinica.

Bosna i Hercegovina je složena država koja se sastoji od dva entiteta sa visokim stepenom autonomije – Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske I Brčko Distrikta. Entitetima je data mogućnost da samostalno urede svoje modele organizacije vlasti i upravljanja.

Kantoni su svojim ustavima predvidjeli određene specifičnosti. Ustav, zakoni i propisi organa Bosne i Hercegovine, obavezujući su za entitete.

DEJTONSKI SPORAZUM

Opći sporazum o miru u Bosni i Hercegovini, parafiran 21.11.1995. u Dejtonu i potpisan 14.12.1995. godine u Parizu, sadrži 11 aneksa.

Aneks IV Sporazuma sadrži Ustav BiH, kao najviši pravni i politički akt jedne države. Ustav je stupio na snagu po potpisivanju Općeg okvirnog sporazuma kao ustavni akt kojim se amandmanski mijenja i nadređuje Ustav Republike Bosne i Hercegovine. Ustavom BiH utvrđena je obaveza entitetima da u roku od tri mjeseca od njegovog stupanja na snagu amandmanski izmijene i usklade svoje ustave sa Ustavom BiH.

U 12 članova Ustava BiH utvrđeni su: kontinuitet, demokratski principi, sastav, kretanje roba, usluga, kapitala i osoba, glavni grad, simboli i državljanstvo BiH, ljudska prava i osnovne slobode, nadležnosti i odnosi između institucija BiH i entiteta, Parlamentarna skupština, Predsjedništvo i Vijeće ministara, Ustavni sud, Centralna banka i izmjene i dopune Ustava Bosne i Hercegovine.

Opći okvirni sporazum sadrži 11 aneksa:

1. Vojni aspekt mirovnog rješenja
2. Međuentitetska granica
3. Izbori
4. Ustav BiH
5. Arbitraža
6. Ljudska prava
7. Izbjeglice i raseljene osobe
8. Komisije za očuvanje nacionalnih sporazuma
9. Javna preduzeća
10. Civilna provedba
11. Međunarodne policijske snage

A. USTAV BOSNE I HERCEGOVINE

BOSNA I HERCEGOVINA

1. Kontinuitet, demokratski principi i sastav

Republika Bosna i Hercegovina, čije je zvanično ime od stupanja na snagu Općeg sporazuma o miru “Bosna i Hercegovina”, nastavila je svoje pravno postojanje po međunarodnom pravu kao država, sa unutrašnjom strukturom i sa postojećim međunarodno priznatim granicama. Ona ostaje država članica Ujedinjenih naroda i može kao Bosna i Hercegovina zadržati članstvo.

Bosna i Hercegovina je demokratska država, koja funkcioniра u skladu sa zakonom i na osnovu slobodnih i demokratskih izbora.

Bosna i Hercegovina se sastoji od dva entiteta Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske I Brčko Distrikta.

Ustavom se garantira sloboda kretanja širom Bosne i Hercegovine, te da BiH i entiteti neće ometati punu slobodu kretanja osoba, roba, usluga i kapitala širom BiH i da nijedan entitet neće provoditi bilo kakvu kontrolu na granici između entiteta.

Glavni grad BiH je Sarajevo.

BiH će imati one simbole koje svojom odlukom odredi Parlamentarna skupština i potvrti Predsjedništvo BiH.

2. Državljanstvo

Postoji državljanstvo BiH, i državljanstvo svakog entiteta, koje regulišu sami entiteti pod uvjetom da:

1. Svi državljani bilo kojeg entiteta su, samim tim državljani BiH.
2. Nijedna osoba ne može biti lišena državljanstva BiH ili državljanstva entiteta ili na drugi način ostavljena bez državljanstva.
3. Sve osobe koje su bile državljani Republike BiH neposredno prije stupanja na snagu Ustava BiH su državljani BiH.
4. Državljanin BiH mogu imati državljanstvo druge države, pod uvjetom da postoji bilateralni ugovor između BiH i te države.
5. Državljanin BiH u inozemstvu uživa zaštitu BiH. Svaki entitet može izdavati pasoše BiH svojim državljanima. BiH može izdavati pasoše onim državljanima kojima pasoš nije izdao entitet.

LJUDSKA PRAVA I OSNOVNE SLOBODE

Demokratski karakter ustavnog uređenja može se cijeliti stepenom garancije ljudskih prava i sloboda. Ovim pravima štite se tjelesni, duhovni, politički, kulturni, ekonomski i socijalni integritet i ljudsko dostojanstvo svake osobe.

Sva lica na teritoriji BiH uživaju ljudska prava i slobode, što uključuje:

1. Pravo na život,
2. Pravo osobe da ne bude podvrgnuta mučenju niti nečovječnom ili ponižavajućem tretmanu ili kazni,
3. Pravo osobe da ne bude držana u ropstvu ili potčinjenosti ili na prisilnom ili obaveznom radu,
4. Pravo na osobnu slobodu i sugurnost,
5. Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom,
6. Pravo na privatni i porodični život, dom i prepisku,
7. Slobodu misli, savjesti i vjere,
8. Slobodu izražavanja,
9. Slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja s drugima,
10. Pravo na brak i zasnivanje obitelji,
11. Pravo na imovinu,
12. Pravo na obrazovanje,
13. Pravo na slobodu kretanja i prebivalište.

Sve osobe u BiH će biti slobodne od diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što su: spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno i socijalno porijeklo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status. Ustavom BiH se posebno ističe pravo svih izbjeglica i raseljenih osoba da se slobodno vrate u svoje domove.

II. NADLEŽNOSTI I ODNOSI IMEĐU INSTITUCIJA BIH I ENTITETA

1. Nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine

Ustavom BiH navedene su sljedeće oblasti koje su u nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine:

1. Vanjska politika,
2. spoljnotrgovinska politika,
3. carinska politika,
4. monetarna politika,
5. finansiranje institucija,
6. politika i reguliranje pitanja imigracije, izbjeglica i azila,
7. provođenje međunarodnih i međuentitetskih krivičnopravnih propisa, uključujući i odnose sa Interpolom,
8. uspostavljanje i funkcioniranje zajedničkih i međunarodnih komunikacijskih sredstava,
9. reguliranje međuentitetskog transporta,
10. kontrola zračnog prometa.

2. Nadležnosti entiteta.

Entiteti su nadležni za sve vladine funkcije i ovlašćenja koja nisu Ustavom BiH povjerena institucijama BiH.

Entiteti će se u potpunosti pridržavati Ustava, kojim se stavljaju van snage zakonske odredbe BiH i ustavne i zakonske odredbe entiteta koje mu nisu saglasne.

III. INSTITUCIJE BOSNE I HERCEGOVINE

1. Parlamentarna skupština BiH

Parlamentarna skupština ima dva doma:

Dom naroda i Predstavnički dom, koji se sastaju u Sarajevu.

Predstavnički dom se sastoji od 42 člana, od kojih se dvije trećine biraju sa teritorije Federacije, a jedna trećina sa teritorije Republike Srpske.

Članovi Predstavničkog doma biraju se neposredno iz svog entiteta. Članovi oba doma Parlamentarne skupštine imaju poslanički imunitet, što znači da ne mogu biti pozvani na krivičnu ili građansku odgovornost u pogledu bilo kojeg čina izvršenog u okviru dužnosti u Parlamentarnoj skupštini.

Parlamentarna skupština BiH je nadležna za:

- Donošenje zakona potrebnih za provođenje odluka Predsjedništva BiH
- Odlučivanje o izvorima i iznosu sredstava za rad institucija BiH i za međunarodne obaveze BiH.
- Odobravanje budžeta za institucije BiH,
- Odlučivanje o saglasnosti za ratifikaciju ugovora,

Da bi bile usvojene, sve zakonodavne odluke moraju biti odobrene od oba doma. Odluke Parlamentarne skupštine neće stupiti na snagu prije nego što se objave.

Dom naroda se sastoji od 15 delegata, od kojih su dvije trećine iz Federacije /uključujući pet Hrvata i pet Bošnjaka/ i jedna trećina iz Republike Srpske /pet Srba/.

2. Predsjedništvo BiH

Predsjedništvo Bosne i Hercegovine se sastoji od tri člana: jednog Bošnjaka, jednog Hrvata, od kojih se svaki bira neposredno sa teritorije Federacije, i jednog Srbina, koji se bira direktno sa teritorije Republike Srpske.

Mandat članova Predsjedništva je četiri godine. Članovi Predsjedništva se mogu kandidirati još jednom, a iza toga se ne mogu kandidirati za četiri godine. Članovi Predsjedništva imenuju između sebe jednog člana za predsjedavajućeg. U prvom mandatu Predsjedništva predsjedavajući je onaj član koji je dobio najveći broj glasova na izborima.

Predsjedništvo Bosne i Hercegovine nadležno je za:

- vođenje vanjske politike BiH,
- imenovanje ambasadora,
- predstavljanje BiH u međunarodnim i evropskim organizacijama,
- vođenje pregovora za zaključenje međunarodnih ugovora BiH, otkazivanje i, uz saglasnost Parlamentarne skupštine, ratificiranje međunarodnih ugovora,
- izvršavanje odluka Parlamentarne skupštine,
- predlaganje godišnjeg budžeta Parlamentarnoj skupštini,
- podnošenje izvještaja o rashodima Predsjedništva Parlamentarnoj skupštini na njen zahtjev.

Predsjedništvo će nastojati da usvoji sve odluke putem konsenzusa.

Svaki član Predsjedništva, po službenoj dužnosti, vrši funkciju civilnog zapovjednika oružanih snaga.

3. Vijeće ministara BiH

Predsjedništvo BiH imenuje predsjedavajućeg Vijeća ministara BiH. Predsjedavajući će imenovati ministra vanjskih poslova, ministra vanjske trgovine i druge ministre po potrebi. Predsjedavajući ministri zajedno sačinjavaju Vijeće ministara i odgovorni su za provođenje politike i odluka BiH u oblastima iz ustavnih nadležnosti BiH. Vijeće ministara podnosi ostavku ukoliko mu Parlamentarna skupština izglasa nepovjerenje.

4. Ustavni sud BiH

Ustavni sud Bosne i Hercegovine se sastoji od 9 članova.

Ustavni sud BiH podržava Ustav BiH i vrši zaštitu ustavnosti i zakonitosti.

1. Ustavni sud je jedini nadležan da odluči o bilo kojem sporu koji se javlja po Ustavu BiH između dva entiteta

2. Ustavni sud takođe ima drugostepenu /apelacionu/ nadležnost u pitanjima koja su sadržana u Ustavu BiH kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u BiH.
3. Ustavni sud je nadležan u pitanjima koja su mu prosljeđena od bilo kojeg suda u BiH u pogledu toga da li je zakon usaglašen sa Ustavom BiH, sa zakonima BiH.

Bitno je istaći da su odluke Ustavnog suda BiH konačne i obavezujuće.

5. Centralna banka BiH

Prvi upravni odbor Centralne banke sastiji se od: guvernera i tri člana, od kojih su dva iz Federacije /jedan Bošnjak, jedan Hrvat, koji zajedno imaju jedan glas/ i jedan iz Republike Srpske, s mandatom od 6 godina. Guverner neće biti državljanin BiH, niti bilo koje susjedne države. U slučajevima podjednakih glasova, glas guvernera je odlučujući.

IV. FINANSIJE

Parlamentarna skupština BiH svake godine, usvaja budžet koji pokriva izdatke neophodne za izvršavanje nadležnosti institucija BiH i međunarodne obaveze BiH.

Federacija BiH osigurava dvije trećine, a Republika Srpska jednu trećinu prihoda koji su potrebni za budžet.

V. OPĆE ODREDBE

U općim odredbama Ustava BiH utvrđeno je da ni jedna osoba koja se nalazi na izdržavanju kazne, izrečene presudom Međunarodnog tribunala za bivšu Jugoslaviju, i niti jedna osoba koja je pod optužnicom Tribunala, ne može biti kandidat ili imati bilo koju naimenovanu, izbornu ili drugu javnu funkciju na teritoriji BiH.

VI. AMANDMANSKA PROCEDURA

Ustavom BiH utvrđena je amandmanska procedura za njegove izmjene. Ustav može biti mijenjan ili dopunjavan odlukom Parlamentarne skupštine. Ustavom BiH je utvrđeno ograničenje, tako da se ni jednim amandmanom na Ustav ne može eliminirati, niti umanjiti bilo koje od prava i sloboda navedenih u Ustavu.

VII. STUPANJE NA SNAGU I PRELAZNE ODREDBE

Ustav BiH stupio je na snagu po potpisivanju Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH, kao ustavni akt kojim se amandmanski mijenja i nadređuje Ustav Republike BiH.

B. USTAV FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Nakon potpisivanja Vašingtonskog sporazuma, koji je sadržavao i tekst Nacrta Ustava Federacije BiH, ustavotvorna skupština Federacije BiH je 30. marta 1994. godine usvojila Ustav Federacije BiH, koji je stupio na snagu istog dana u ponoć.

I. USPOSTAVLJANJE FEDERACIJE

Federacija BiH jedan je od dva entiteta od kojih se sastoji država BiH i ima svu vlast, ovlaštenja i odgovornosti koje Ustavom BiH nisu izričito u nadležnosti institucija BiH.

Glavni grad Federacije je Sarajevo.

Federacija ima grb, zastavu, himnu i pečat, kao i druge simbole, o kojima odlučuje Parlament Federacije.

Službeni jezici Federacije su bosanski i hrvatski jezik. Službeno pismo je latinica. Ostali jezici se mogu koristiti kao sredstva komunikacije i nastave.

II. LJUDSKA PRAVA I OSNOVNE SLOBODE

1. Instrumenti za zaštitu i posebna garancija

Ustavom Federacije se posebno garantira da će sve osobe na teritoriji Federacije uživati slijedeća prava:

Pravo na život, na slobodu time da su hapšenje i pritvor dozvoljeni samo po zakonu, na jednakost pred zakonom, na zabranu svake diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, polu, jeziku, religiji ili vjerovanju, političkim ili drugim uvjerenjima, nacionalnom ili socijalnom porijeklu, pravo na pravičan krivični postupak na zabranu mučenja, okrutog i nehumanog postupanja ili kažnjavanja, pravo na privatnost na slobodu kretanja, na azil, na zaštitu obitelji i djece, na imovinu, na temeljne slobode: slobodu govora i štampe, slobodu mišljenja, savjesti i uvjerenja, slobodu religije, uključujući privatno i javno vjeroispovijedanje, slobodu okupljanja, slobodu udruživanja, uključujući slobodu osnivanja i pripadanja sindikatima, te slobodu neudruživanja, slobodu na rad, na obrazovanje, na socijalnu zaštitu, na zdravstvenu zaštitu, na utočište i na zaštitu manjina i potencijalno ugroženih grupa.

Pored ovih prava, svi građani uživaju prava na osnivanje i pripadanje političkim strankama i na politička prava: da biraju i da budu birani.

Sve izbjeglice i raseljene osobe imaju pravo na slobodan povratak u prebivališta iz kojih su prognani. Sve osobe imaju pravo, u skladu sa Aneksom VII Općeg okvirnog sporazuma, na povrat ukupne imovine oduzete tokom etničkog progona, te na nadoknadu ukupne imovine koja im se ne može vratiti.

2. Ombudsmeni

Ustavom Federacije BiH ustanovljena su tri ombudsmena: jedan Bošnjak, jedan Hrvat i jedan koji predstavlja ostale.

Svaki ombudsman, imenuje jednog ili više zamjenika, posebno u općinama u kojim nacionalna struktura stanovništva ne odražava nacionalnu strukturu kantona kao cjeline. Trajanje mandata ombudsmena i njihovih zamjenika je do dobi od 70 godina, ukoliko ne podnesu ostavku ili ne budu smijenjeni.

Ombudsmeni su dužni štiti ljudsko dostojanstvo, prava i slobode zajamčene Ustavom.

Ombudsmeni su nezavisni u vršenju svojih funkcija i ni jedna osoba ili organ vlasti se ne smiju miješati u te funkcije.

Ombudsmeni su dužni čuvati tajnost dobivenih informacija. Ombudsman ima pravo tražiti pomoć sudske policije.

III. PODJELA NADLEŽNOSTI IZMEĐU FEDERALNE I KANTONALNE VLASTI

U okviru svojih ovlaštenja, Federacija samostalno donosi svoj Ustav, zakone i druge propise koji moraju biti u skladu sa Ustavom BiH i ne mogu biti ograničeni od vlasti BiH.

Ustavom Federacije utvrđena je isključiva nadležnost Federacije, zajedničke nadležnosti Federacije i nadležnost kantona.

IV. STRUKTURA FEDERALNE VLASTI

A ZAKONODAVNA VLAST FEDERCIJE BIH

Parlament Federacije

Parlament Federacije sastoji se od dva doma: Predstavničkog doma i Doma naroda.

Predstavnički dom federacije se sastoji od 140 poslanika. Mandat poslanika u Predstavničkom domu je četiri godine.

Poslanici u Predstavničkom domu biraju se demokratskim putem na neposrednim izborima, tajnim glasanjem, na teritoriji cijele Federacije. Svaki birač ima pravo glasati za bilo koju registriranu stranku.

Svaki birač sa pravom glasa može biti poslanik u Predstavničkom domu.

Dom naroda federacije se sastoji od trideset delegata Bošnjaka i trideset delegata Hrvata, kao i ostalih delegata čiji je broj u istom omjeru prema šezdeset.

Mandat delegata u Domu naroda je četiri godine. Broj delegata koji se bira za Dom naroda u svakom kantonu je proporcionalan nacionalnoj strukturi stanovništva kantona.

Svaki dom, iz reda svojih članova, bira predsjedavajućeg i zamjenika predsjedavajućeg doma, koji ne mogu biti iz istog konstitutivnog naroda i donosi svoje poslovničke. Svaki dom radi javno, osim u izuzetnim slučajevima.

Članovi oba doma Parlamenta Federacije uživaju poslanički imunitet i ne mogu biti krivično gonjeni niti odgovorni u građanskom postupku za bilo koju rdnju učinjenu u vršenju svoje funkcije.

Odluke Parlamenta Federacije zahtijevaju potvrdu oba doma.

B IZVRŠNA VLAST FEDERACIJE BIH

1. Predsjednik i potpredsjednik Federacije

Predsjednik Federacije BiH predstavlja i zastupa Federaciju i šef je federalne izvršne vlasti.

Izbor za predsjednika i potpredsjednika Federacije zahtjeva prihvatanje oba kandidata zajednički, većinom glasova u Predstavničkom domu, a zatim većinom glasova u Domu naroda. Izabrane osobe će naizmjenično po jednu godinu biti predsjednik Federacije, a zatim potpredsjednik Federacije, u periodu od četiri godine.

2. Vlada Federacije

Predsjednik Federacije uz saglasnost potpredsjednika Federacije imenuje Vladu Federacije. Imenovanje zahtjeva potvrdu većinom glasova poslanika u Predstavničkom domu.

Vlada se može smijeniti bilo odlukom predsjednika Federacije ili izglasavanjem nepovjerenja Vladi većinom glasova u svakom od domova Parlamenta Federacije.

Vlada Federacije sastoji se od premijera koji je predsjednik vlade, zamjenika premijera i ministara.

Vlada Federacije je ovlašćena donositi uredbe sa zakonskom snagom u slučaju opasnosti po zemlju kada Parlament Federacije nije u mogućnosti to učiniti.

C. SUDSKA VLAST FEDERACIJE BIH

Sudsku funkciju u Federaciji BiH vrše sudovi Federacije:

1. Ustavni sud
2. Vrhovni sud

Sudska vlast u Federaciji samostalna je i nezavisna.

Sudovi će osigurati jednak položaj svim stranama u sudskim postupcima. Svi sudski postupci javni su, ukoliko, za određene izuzetne situacije zakonom nije drugačije utvrđeno. Sve presude javno se objavljuju.

Ustanovljena je i sudska policija radi pomoći sudovima u Federaciji u: osiguranju informacija, osiguranju prisustva svjedoka, privođenju optuženih osoba, održavanju reda u sudnici i sigurnosti suda te izvršavanju sudskih naloga.

1. Ustavni sud

Ustavni sud Federacije BiH sastoji se od devet sudija.

Osnovna funkcija Ustavnog suda je rješavanje sporova:

1. između kantona,
2. između kantona i federalne vlasti,
3. između grada i njegovog kantona ili federalne vlasti,
4. između općine i grada,
5. između općina i njihovih kantona ili federalne vlasti i
6. između institucija federalne vlasti ili unutar pojedinih institucija federalne vlasti.

Odluke Ustavnog suda konačne su i obavezujuće.

2. Vrhovni sud

Vrhovni sud Federacije BiH je najviši žalbeni sud Federacije, uključujući i odlučivanje o žalbama na odluke kantonalnih sudova u vezi sa pitanjima koja se tiču Ustava, zakona i drugih propisa.

Vrhovni sud ima i izvorne nadležnosti utvrđene federalnim zakonima.

Presude Vrhovnog suda konačne su i obavezujuće.

Broj sudija Vrhovnog suda utvrđuje se zakonom Federacije prema potrebi, s tim da ne može biti manji od devet sudija.

V. KANTONALNE VLASTI

Svaki kanton preduzima sve potrebne mjere zaštite ljudskih prava i sloboda navedenih u Ustavu Federacije i izvršava svoje obaveze vodeći računa o nacionalnom sastavu stanovništva u svakoj općini.

Svaki kanton ima ustav. Ustavi kantona moraju biti u skladu sa Ustavom Federacije.

1. Zakonodavna tijela kantona

Skupština kantona je zakonodavno tijelo kantona koje se sastoji od jednog doma, čiji je broj poslanika utvrđen u odnosu na nacionalnu strukturu stanovništva, ali koji ne može biti manji od 30 niti veći od 50 poslanika.

Poslanici u zakonodavnom tijelu kantona imaju dvogodišnji mandat i uživaju poslanički imunitet. Poslanike u zakonodavnom tijelu kantona biraju birači na demokratskim općim i neposrednim izborima, tajnim glasanjem, na cijeloj teritoriji kantona.

2. Izvršna vlast kantona

Vlada kantona

Organizacija kantonalne vlade uređuje se u skladu sa kantonalnim ustavom, tako da vlada odražava nacionalni sastav stanovništva kao cjeline, s tim da u svakom slučaju osigurava zastupljenost konstitutivnih naroda.

3. Kantonalno sudstvo

Svaki kanton ima sudove koji imaju izvornu nadležnost u stvarima koje ne spadaju u nadležnost općinskih sudova i druge nadležnosti utvrđene zakonom i koji odlučuju po žalbama na presude općinskih sudova.

Kantonalne sudije predlaže kantonalni predsjednik iz redova uglednih pravnika, a bira ih većinom glasova kantonalno zakonodavno tijelo, s tim da nacionalna struktura sudstva u cjelini odražava nacionalnu strukturu stanovništva tog kantona.

VI. OPĆINSKE VLASTI

Općine u Federaciji su autonomne zajednice u kojim se ostvaruje lokalna samouprava. Osnove lokalne samouprave uređene su federalnim zakonom o lokalnoj samoupravi, s tim da se kantonima ostavlja da urede ovu oblast svojim zakonima.

1. Općinsko vijeće

Svaka općina ima općinsko vijeće. Mandat članova općinskog vijeća je dvije godine. Općinske vijećnike biraju, demokratskim putem, birači na neposrednim tajnim izborima na cijelom području općine. Svaki birač ima pravo glasati za bilo koju registriranu stranku. Svaka stranka će dobiti broj vijećničkih mjesta srazmjerno procentu osvojenih od ukupnog broja važećih glasova. Svaki birač može biti biran za općinskog vijećnika.

Općinsko vijeće:

1. priprema i dvotrećinskom većinom glasova usvaja statut općine, koji mora biti u skladu sa Ustavom, kantonalnim ustavom i kantonalnim zakonodavstvom,
2. bira općinskog načelnika,
3. usvaja općinski budžet i donosi propise o operezivanju

2. Općinski načelnik

Općinski načelnik je nadležan za:

1. imenovanje i smjenjivanje općinskih službenika,
2. provođenje općinske politike, izvršavanje općinskih propisa

3. Općinski sudovi

Općina ima sudove, koji se mogu osnovati u saradnji sa drugim općinama. Općinski sudovi imaju izvornu nadležnost za sve građanske i krivične stvari.

Sudije općinskih sudova imenuje predsjednik najvišeg kantonalnog suda nakon konsultacija sa općinskim načelnikom. Općinske sudije bit će u službi do dobi od 70 godina, osim ako ne podnesu ostavku ili ne budu smijenjeni konsenzusom sudija najvišeg kantonalnog suda.

VII. GRADSKE VLASTI

Grad je posebna jedinica lokalne uprave i samouprave.

Ustavom Federacije je utvrđeno da se za područje dvije ili više općina koje su urbano i teritorijalno povezane svakodnevnim potrebama građana formira grad kao jedinica lokalne uprave i samouprave, u skladu sa federalnim zakonom.

Grad ostvaruje prihode oporezivanjem, zaduživanjem i na drugi način.

1. Gradsko vijeće

Grad ima gradsko vijeće čiji sastav čini jednak broj vijećnika iz svake općine, a broj vijećnika, postupak izbora i trajanje mandata utvrđuju se statutom.

Gradsko vijeće ne može imati manje od 15, a niti više od 30 vijećnika.

Gradsko vijeće:

1. priprema i dvotrećinskom većinom usvaja statut grada,
2. bira gradonačelnika,
3. donosi budžet grada

2. Gradonačelnik

Gradonačelnik je odgovoran za:

1. imenovanje i smjenjivanje gradskih funkcionera,
2. provođenje gradske politike i izvršavanje gradskih propisa,
3. osiguranje saradnje gradskih funkcionera sa ombudsmenima,
4. podnošenje izvještaja gradskom vijeću.

RADNI ODNOSI

I OSNOVNE ODREDBE

Ovim zakonom uređuje se zaključivanje ugovora o radu, radno vrijeme, plaće, prestanak ugovora o radu, ostvarivanje prava i obaveza iz radnog odnosa i dr.

Pored ovog zakona, pitanja iz oblasti radnih odnosa se uređuju i: Propisima kantona, kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu i ugovorom o radu.

RADNI ODNOS je dobrovoljan odnos između zaposlenika i poslodavca iz kojeg proizilaze određena prava i obaveze na radu i po osnovu rada.

Radni odnos se zasniva zaključivanjem ugovora o radu između poslodavca i zaposlenika.

POSLODAVAC je fizičko ili pravno lice koje zaposleniku daje posao, na osnovu ugovora o radu.

ZAPOSLENIK je fizičko lice koje je zaposleno na osnovu ugovora o radu.

Lice koje se zaposli i lice koje traži zaposlenje ne može biti stavljeno u nepovoljniji položaj zbog rase, pola, jezika, vjere, nacionalnog ili socijalnog poprijekla, članstva ili nečlanstva u političkoj stranci ili sindikatu.....

Zaposlenici imaju pravo organizovati **sindikatu**, te se u njega učlaniti u skladu sa statutom sindikata.

Poslodavci imaju pravo da formiraju **udruženje poslodavaca**, te da se u njega učlane u skladu sa statutom poslodavaca.

Zaposlenici odnosno poslodavci slobodno odlučuju o svom stupanju ili istupanju iz sindikata odnosno udruženja poslodavaca.

Poslodavcima se **zabranjuje**:

1. mješanje u uspostavljanje, funkcionisanje ili upravljanje sindikatom
2. zagovaranje ili pružanje pomoći sindikatu sa ciljem kontroliranja takvog sindikata.

Kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu ne mogu se utvrditi manja prava od prava utvrđenih u ovom zakonu, ali se mogu utvrditi povoljnija prava od prava utvrđenih zakonom, ako zakonom nije drugačije predviđeno.

II ZAKLJUČIVANJE UGOVORA O RADU

Ugovor o radu zaključuje se u **pismenoj** ili **usmenoj** formi.

Ako poslodavac ne zaključi ugovor u pismenoj formi dužan je zaposleniku uručiti **pismenu izjavu** u roku od jednog mjeseca od dana otpočinjanja rada na neodređeno vrijeme, odnosno na dan kada počne da radi na određeno vrijeme. Ako poslodavac ne uruči pismenu izjavu o ugovoru o radu na

određeno vrijeme, takav ugovor će se smatrati ugovorom na neodređeno vrijeme.

USLOVI:

Ugovor o radu se ne može zaključiti sa licem koje nije navršilo 15 godina života. Lice između 15 i 18 godina – maloljetnik, može se zaposliti pod uslovom da ima opštu zdravstvenu sposobnost za obavljanje tih poslova dobivenu od nadležne zdravstvene ustanove.

Probni rad

Prilikom zaključivanja ugovora o radu može se ugovoriti probni rad. Probni rad ne može trajati duže od **6 mjeseci**. Otkazni rok traje najmanje sedam dana.

Ugovor o radu na neodređeno i određeno vrijeme

Ugovor o radu zaključuje se:

1. na neodređeno vrijeme
2. na određeno vrijeme

Ugovor o radu koji ne sadrži podatak u pogledu trajanja, smatrat će se ugovorom na neodređeno vrijeme.

Ugovor o radu na određeno vrijeme ne može se zaključiti na period duži od **dvije** godine. Ukoliko zaposlenik zaključi uzastopno ugovore na period duži od dvije godine **bez prekida**, obnovljeni ugovor smatrat će se ugovorom na neodređeno vrijeme.

Prekidom se ne smatraju prekidi nastali zbog:

- godišnjeg odmora
- bolovanja
- porođajnog odsustva
- odsustvo sa rada u skladu sa zakonom
- perioda između otkaza ugovora o radu i dana povratka na radno mjesto na osnovu odluke suda
- odsustvo sa posla uz saglasnost poslodavca
- perioda od 15 dana između ugovora o radu sa istim poslodavcem

Sadržaj zaključenog ugovora o radu

Ugovor o radu u pismenoj formi sadrži sljedeće podatke:

1. Naziv i sjedište poslodavca
2. Ime i prezime, prebivalište odnosno boravište zaposlenika
3. Trajanje ugovora o radu
4. Dan otpočinjanja rada
5. Mjesto rada
6. Radno mjesto na koje se zaposlenik zapošljava i opis poslova
7. Dužina i raspored radnog vremena
8. Plaća, dodaci i naknade na plaću
9. Trajanje godišnjeg odmora

10.Otkazni rokovi kojih se moraju pridržavati poslodavac i zaposlenik

11.Druge podatke u vezi sa uslovima rada

Umjesto podataka iz tački 7-11 može se naznačiti odgovarajući zakon,kolektivni ugovor ili pravilnik o radu kojim su uređena ta pitanja

III OBRAZOVANJE, OSPOSOBLJAVANJE I USAVRŠAVANJE ZA RAD

Poslodavac u skladu sa potrebama rada može omogućiti zaposleniku obrazovanje, osposobljavanje i usavršavanje za rad, a zaposlenik je obavezan osposobljavati se u skladu sa potrebama rada.

Prijem pripravnika

Poslodavac može zaključiti ugovor o radu sa pripravnikom.

Pripravnikom se smatra lice koje prvi put zasniva radni odnos radi stručnog osposobljavanja za samostalno obavljanje posla.

Ugovor o radu sa pripravnikom se zaključuje na određeno vrijeme a najduže na godinu dana.Nkon završenog pripravničkog staža, pripravnik polaže stručni ispit.

Volonterski rad

Poslodavac može primiti lice koje je završilo školovanje, na stručno osposobljavanje za samostalno obavljanje poslova bez zasnivanja radnog odnosa.

Period volonterskog rada računa se u pripravnički staž i u radno iskustvo kao uslov za rad na određenim poslovima.

Volonterski rad može trajati najduže godinu dana.

Ugovor o volonterskom radu zaključuje se u pismenoj formi.

Volonteru se osigurava odmor u toku rada i prava po osnovu povreda na radu i profesionalnog oboljenja.

IV RADNO VRIJEME

Puno radno vrijeme

Puno radno vrijeme zaposlenika traje najduže 40 sati sedmično.

Nepuno radno vrijeme

Ugovor o radu se može zaključiti i za rad sa nepunim radnim vremenom.

Zaposlenik koji je zaključio ugovor sa nepunim radnim vremenom, može zaključiti više takvih ugovora, kako bi na taj način ostvario puno radno vrijeme. Zaposlenik koji radi nepuno radno vrijeme, ostvaruje sva prava iz radnog odnosa kao i zaposlenik sa punim radnim vremenom, osim prava koje zavisi od dužine radnog vremena (Plaća,naknada plaće i sl.)

Skraćeno radno vrijeme

Na poslovima na kojima nije moguće potpuno zaštititi zaposlenika od štetnih uticaja ni uz primjenu mjera zaštite na radu, radno vrijeme se skraćuje srazmjerno štetnom uticaju uslova rada na zdravlje i radnu sposobnost zaposlenika (rendgen aparat)

Skraćeno radno vrijeme izjednačava se sa punim radnim vremenom kod ostvarivanja prava po osnovu rada.

Radno vrijeme duže od punog radnog vremena

U slučaju više sile (požar,poplava,zemljotres) i iznenadnog povećanja obima posla, zaposlenik je obavezan da na zahtjev poslodavca radi duže od punog radnog vremena (prekovremeni rad) **ali najviše do 10 sati sedmično.**

Prekovremeni rad nije dozvoljen maloljetnom zaposleniku.

Trudnica, majka sa djecom do tri godine života i samohrani roditelj može raditi prekovremeno samo u slučaju ako da svoj pismeni pristanak.

Preraspodjela radnog vremena

Puno radno vrijeme može se rasporediti tako da u jednom vremenskom razdoblju traje duže, a u drugom kraće od punog radnog vremena, stim što prosječno radno vrijeme ne može biti duže od 52 sata sedmično, a za sezonske poslove 60 sati sedmično.

Ako je uvedena preraspodjela radnog vremena, prosječno radno vrijeme u toku kalendarske godine mora iznositi 40 sati sedmično.

Noćni rad

Noćnim radom se smatra radno vrijeme između 22 sata uvečer i 6 sati ujutro, a u poljoprivredi između 22 sata i 5 sati ujutro.

Zabranjen je noćni rad **maloljetnih zaposlenika** sem u izuzetnim slučajevima **više sile.**

V ODMORI I ODSUSTVA

Odmori

Zaposlenik koji radi u punom radnom vremenu ima pravo na **dnevni odmor** u trajanju od **30 minuta.** Vrijeme odmora ne računa se u radno vrijeme.

Zaposlenik ima pravo na odmor **između dva radna dana** u trajanju od najmanje **12 sati** neprekidno.

Zaposlenik ima pravo na odmor **između dvije radne sedmice** u trajanju od najmanje **24 sata** neprekidno.

Godišnji odmor

Zaposlenik za svku kalendarsku godinu ima pravo na plaćeni godišnji odmor u trajanju od najmanje **18 radnih dana,** maloljetni zaposlenik- **24 radna dana,** zaposlenik na radnom mjestu sa štetnim uticajima po život i zdravlje, ima pravo na godišnji odmor u trajanju od **30 radih dana.**

Zaposlenik koji se prvi put zaposli ili koji ima prekid rada između dva radna odnosa duži od osam dana, stiče pravo na godišnji odmor nakon 6 mjeseci neprekidnog rada.

Ako zaposlenik nije stekao pravo na puni godišnji odmor, ima pravo na najmanje jedan dan godišnjeg odmora za svaki navršeni mjesec dana rada.

Trajanje godišnjeg odmora dužeg od propisanog zakonom reguliše se pravilnikom o radu i kolektivnim ugovorom.

Godišnji odmor se može koristiti u dva dijela.

Prvi dio se koristi u trajanju od najmanje 12 dana u toku kalendarske godine, a drugi dio najksnije do 30 juna naredne godine.

Zaposlenik ima pravo jedan dan godišnjeg odmora koristiti kad on to želi.

Zaposleniku se ne može uskratiti pravo na godišnji odmor, niti se on tog prava može odreći, niti mu se može izvršiti isplata naknade umjesto korištenja godišnjeg odmora.

Odsustva sa rada

Plaćeno odsustvo

Zaposlenik ima pravo na odsustvo sa rada uz naknadu plaće- plaćeno odsustvo, do sedam radnih dana u toku kalendarske godine u slučajevima:

- stupanja u brak
- porođaja supruge
- teže bolesti i smrt člana uže porodice

Zaposlenik ima pravo na plaćeno odsustvo i u drugim slučajevima i za vrijeme utvrđeno propisima kantona, ukoliko je to predviđeno kolektivnim ugovorom i pravilnikom o radu.

Neplaćeno odsustvo

Poslodavac može zaposleniku, na njegov zahtjev odobriti odsustvo sa rada bez naknade plaće – neplaćeno odsustvo.

Poslodavac je dužan omogućiti zaposleniku odsustvo sa rada do četiri radna dana u jednoj kalendarskoj godini za zadovoljavanje vjerskih odnosno tradicionalnih potreba, s tim što se dva dana koriste uz naknadu plaće, a dva bez naknade plaće.

Na neplaćenom odsustvu sa rada, sva prava i obaveze zaposlenika miruju.

VI ZAŠTITA ZAPOSLENIKA

Poslodavac je dužan da osigura potrebne uslove za zaštitu na radu kojima se osigurava zaštita života i zdravlja zaposlenika.

Poslodavac je dužan da omogući zaposleniku da se upozna sa propisima o radnim odnosima i propisima iz oblasti zaštite na radu u roku od 30 dana.

Zaštita maloljetnika

Maloljetnik ne može da radi na naročito teškim poslovima, radovima pod zemljom ili pod vodom.

Zaštita žena i materinstva

Žena ne može biti zaposlena pod zemljom (u rudnicima) osim u slučaju ako je zaposlena na rukovodećem mjestu ili u službama zdravstvene i socijalne zaštite. Poslodavac ne može odbiti za zaposli ženu zbog trudnoće ili joj zbog tog stanja otkazati ugovor o radu.

Za vrijeme trudnoće i porođaja i njege djeteta, žena ima pravo na porođajno odsustvo u trajanju od jedne godine neprekidno. Žena može da otpočne porođajno odsustvo 45 dana prije porođaja, a obavezno 28 dana prije porođaja.

Ako žena rodi mrtvo dijete, ili dijete umre neposredno poslije porođaja, ima pravo da produži porođajno odsustvo za onoliko vremena koliko je potrebno da se oporavi od psihičkog stanja prouzrokovanog gubitkom djeteta, a najmanje 45 dana od porođaja odnosno od smrti djeteta, za koje vrijeme joj pripadaju sva prava po osnovu porođajnog odsustva.

Jedan roditelj može da odsustvuje sa rada do tri godine života djeteta, a za to vrijeme mu prava i obaveza miruju.

Zaštita zaposlenika privremeno ili trajno nesposobnog za rad

Zaposleniku koji je pretrpio povredu na radu ili je obolio od profesionalne bolesti, poslodavac ne može otkazati ugovor o radu.

VII PLAĆE I NAKNADE PLAĆA

Plaće

Plaće zaposlenika utvrđuju se kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu i ugovorom o radu. Kolektivnim ugovorom i pravilnikom o radu utvrđuje se najniža plaća, te poslodavac ne može zaposleniku isplatiti plaću nižu od utvrđene. Kolektivnim ugovorom i pravilnikom o radu je utvrđen i period isplate plaće koji ne može biti duži od 30 dana.

Prilikom isplate plaće, zaposleniku se mora uručiti pismeni obračun.

Pojedinačne isplate plaće nisu javne.

Naknada plaće

Zaposlenik ima pravo na naknadu plaće za period u kojem ne radi (plaćeno odsustvo, godišnji odmor, bolovanje)

VIII NAKNADA ŠTETE

Zaposlenik koji na radu namjerno ili iz krajnje nepažnje prouzrokuje štetu poslodavcu, dužan je štetu nadoknaditi. Ako štetu prouzrokuje više zaposlenika, svaki zaposlenik odgovara za dio štete koju je prouzrokovao.

Ako zaposlenik pretrpi štetu na radu, poslodavac je dužan štetu naknaditi.

IX PRESTANAK UGOVORA O RADU

Način prestanka ugovora o radu

Ugovor o radu prestaje:

1. Smrću zaposlenika
2. Sporazumom poslodavca i zaposlenika
3. Kad zaposlenik navrší 65 godina života i 20 godina staža osiguranja, odnosno navrší 40 godina staža osiguranja, ako se poslodavac i zaposlenik drugačije ne dogovore
4. Danom dostavljanja pravosnažnog rješenja o utvrđivanju gubitka radne sposobnosti
5. Otkazom poslodavca odnosno zaposlenika
6. Istekom vremena na koji je sklopljen ugovor o radu na određeno vrijeme
7. Ako zaposlenik bude osuđen na izdržavanje kazne zatvora u trajanju dužem od tri mjeseca
8. Ako zaposleniku bude izrečena mjera bezbjednosti u trajanju dužem od tri mjeseca
9. Odlukom nadležnog suda koja ima za posljedicu prestanak radnog odnosa

OTKAZ UGOVORA O RADU

Poslodavac može otkazati ugovor o radu **uz propisani otkazni rok** ako:

1. je takav otkaz opravdan iz ekonomskih, tehničkih ili organizacijskih razloga
2. zaposlenik nije u mogućnosti da izvršava svoje obaveze iz radnog odnosa

Bez poštivanja otkaznog roka, poslodavac može otkazati ugovor o radu

1. u slučaju da je zaposlenik odgovoran za teži prijestup
2. za težu povredu radnih obaveza iz ugovora o radu

U slučaju lakših povreda, ugovor se ne može otkazati bez prethodnog pismenog upozorenja zaposleniku

Zaposlenik može otkazati ugovor o radu bez davanja otkaznog roka u slučaju da je poslodavac odgovoran za prijestup ili povredu obaveza iz ugovora o radu.

U slučaju otkazivanja ugovora o radu, poslodavac je dužan, u slučaju spora pred nadležnim sudom, da dokaže postojanje razloga za otkaz.

Forma i trajanje otkaznog roka

Otkaz se daje u **pisanoj formi**.

Poslodavac je dužan u pismenoj formi obrazložiti otkaz zaposleniku.

Otkazni rok ne može biti kraći od **7 dana** u slučaju da zaposlenik otkazuje ugovor o radu, niti kraći od **14 dana** u slučaju da poslodavac otkazuje ugovor o radu. Može se predvidjeti duži otkazni rok Kolektivnim ugovorom i Pravilnikom o radu.

X OSTVARIVANJE PRAVA I OBAVEZA IZ RADNOG ODNOSA

Zaštita prava iz radnog odnosa

Zaposlenik koji smatra da mu je poslodavac povrijedio neko pravo iz radnog odnosa, može zahtijevati od poslodavca ostvarivanje tog prava.

Podnošenje zahtjeva ne sprečava zaposlenika da traži zaštitu povrijeđenog prava pred nadležnim sudom.

Zaposlenik može podnijeti tužbu pred nadležnim sudom zbog povrede prava iz radnog odnosa u roku **od jedne godine** od dana dostave odluke, odnosno od saznanja za povredu.

Mirno rješavanje spora

Pravilnikom o radu može se predvidjeti postupak mirnog rješavanja radnog spora. U slučaju mirnog rješavanja radnog spora, rok za podnošenje zahtjeva nadležnom sudu teče od dana okončanja ovog postupka.

XI PRAVILNIK O RADU

Poslodavac koji zapošljava više od 15 zaposlenika, donosi i objavljuje pravilnik o radu kojim se uređuju plate, organizacija rada, i druga pitanja iz radnih odnosa u skladu sa zakonom.

Pravilnik se objavljuje na oglasnoj tabli poslodavca, a stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja.

XII KOLEKTIVNI UGOVORI

Kolektivni ugovor može se zaključiti za teritoriju Federacije, za područje jednog ili više kantona, jednog ili više poslodavaca.

Na strani zaposlenika, kod zaključivanja kolektivnog ugovora nalazi se sindikat, a na strani poslodavca, jedan ili više poslodavaca.

Kolektivni ugovor zaključuje se u pisanoj formi.

Kolektivni ugovor primjenjuje se do zaključivanja novog kolektivnog ugovora.

Kolektivnim ugovorom uređuju se prava i obaveze ugovornih strana, te prava i obaveze iz radnog odnosa.

XIII ŠTRAJK

Sindikat ima pravo pozvati na štrajk u svrhu zaštite i ostvarivanja ekonomskih i socijalnih prava i interesa svojih članova. Štrajk se može organizovati samo u skladu sa Zakonom o štrajku, pravilima sindikata i kolektivnim ugovorom. Štrajk mora biti najavljen, organizovan, sa jasno izraženim ciljevima koji se žele postići, ne smije da trpi proces rada, ne smije se ugroziti ničiji život i zdravlje.

XIV POSEBNE ODREDBE

Radna knjižica

Radna knjižica je javna isprava koju izdaje općinski organ uprave nadležan za poslove rada.

Svaki zaposlenik mora imati radnu knjižicu. Na dan kada počne da radi, zaposlenik predaje radnu knjižicu poslodavcu. Na dan prestanka rada, poslodavac je dužan vratiti zaposleniku radnu knjižicu sa upisanim podacima o vremenu provedenom u radnom odnosu.

Privremeni i povremeni poslovi

Za obavljanje privremenih i povremenih poslova zaključuje se ugovor o obavljanju privremenih i povremenih poslova pod uslovima:

- da su privremeni poslovi predviđeni pravilnikom o radu ili kolektivnim ugovorom
- da ovi poslovi ne predstavljaju poslove za koje se zaključuje ugovor o radu na određeno ili neodređeno vrijeme
- da ne traju duže od 60 dana

Za obavljanje privremenih i povremenih poslova zaključuje se ugovor u pismenoj formi a sadrži: vrstu, način, rok izvršenja poslova i iznos naknade za izvršeni posao.

Uticaj vojne službe na radni odnos

Zaposleniku za vrijeme služenja vojnog roka, prava i obaveze iz radnog odnosa miruju. Zaposlenik koji nakon odsluženja vojnog roka želi da nastavi radni odnos kod istog poslodavca, dužan je da ga o tome obavjesti u roku od 30 dana. Zaposlenika je poslodavac dužan primiti na poslove koje je obavljao prije odsluženja ili druge odgovarajuće poslove.

Prava zastupnika-poslanika i funkcionera

Zaposleniku izabranom na neku od javnih dužnosti, prava i obaveze iz radnog odnosa miruju, a najduže četiri godine od dana izbora odnosno imenovanja.

ZAKON O ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI

I ORGANI ZDRAVSTVENIH USTANOVA

Organ upravljanja u zdravstvenim ustanovama

Upravni odbor upravlja zdravstvenom ustanovom.

Organ rukovođenja zdravstvenom ustanovom

Direktor rukovodi zdravstvenom ustanovom.

Direktora imenuje i razrješava upravni odbor na osnovu konkursa i po isteku mandata isto lice može ponovo biti izabrano za direktora po osnovu konkursa.

OSTALI ORGANI

Stručno vijeće

Stručno vijeće zdravstvene ustanove je savjetodavni organ direktora.

Stručno vijeće imenuje direktor na prijedlog šefova organizacionih jedinica uz ravnopravnu zastupljenost oba pola.

Etički komitet

Organ koji osigurava obavljanje djelatnosti ustanove na načelima etike i medicinske deontologije (moralne vrijednosti).

Komisija za lijekove- Obavlja sve aktivnosti vezane za primjenu lijekova i medicinskih sredstava u zdravstvenoj ustanovi a naročito se stara da se primjenjuju lijekovi koji se nalaze na listi dozvoljenih lijekova, o rokovima trajanja, potrošnji lijekova i dr.

Komisija za poboljšanje kvaliteta i sigurnosti zdravstvenih usluga- Stručno tijelo zdravstvenih ustanova koje obavlja poslove uspostave sistema poboljšanja kvaliteta i sigurnosti zdravstvenih usluga u zdravstvenoj ustanovi kao i druge poslove utvrđene propisima o sistemu poboljšanja kvaliteta, sigurnosti i akreditaciji u zdravstvu.

Komisija za prigovore pacijenata- U slučaju kada pacijent uloži prigovor direktoru zdravstvene ustanove, Komisija za prigovore koja utvrđuje sve bitne okolnosti i činjenice iz prigovora.

II AKTI ZDRAVSTVENIH USTANOVA

Akti zdravstvenih ustanova su STATUT i drugi opći akti.

Statut je osnovni opći akt kojim se uređuje:

- Organizacija zdravstvene ustanove (naziv, sjedište, pečat)
- način odlučivanja direktora i U.O.
- prava i obaveze direktora i U.O.
- druga pitanja vezana za obavljanje zdravstvene djelatnosti

Statut podliježe obaveznoj saglasnosti osnivača.

Pored statuta, u zdravstvenim ustanovama se donose i drugi opći akti kao što su Pravilnik o radu, Pravilnik o plaćama, Pravilnik o zaštiti na radu i drugi.

III ORGANIZACIJA RADA I RADNO VRIJEME

Zdravstvene ustanove su obavezne neprekidno pružati zdravstvenu zaštitu, radom u :

- jednoj, dvije ili više smjena,
- dvokratnim radnim vremenom,
- prilagođavanje radnog vremena prema potrebama stanovništva
- pripravošću (ne mora biti prisutan ali mora biti dostupan, pripravan)
- dežurstvom (mora biti prisutan nakon redovnog radnog vremena)

Zdravstveni radnici ne mogu napustiti rano mjesto dok ne dobiju zamjenu iako je njihovo radno vrijeme isteklo.

Početak, završetak i raspored radnog vremena propisuje kantonalno ministarstvo.

ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Zdravstvena djelatnost predstavlja organizovano pružanje zdravstvene zaštite kroz rad zdravstvenih radnika iz zdravstvenih saradnika u okviru zdravstvenih ustanova, odnosno privatne prakse.

Zdravstvena djelatnost se provodi kao **primarna, specijalističko-konsultativna i bolnička** zdravstvena djelatnost i djelatnost **javnog zdravstva**.

Zdravstvena djelatnost obavlja se na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite, te na nivou federalnih i kantonalnih zdravstvenih zavoda.

Poseban oblik zaštite zdravlja stanovništva se ostvaruje organizacijom **javnog zdravstva**.

Zdravstvenu djelatnost obuhvata i komplementarno obavljanje **alternativne medicine** od zdravstvenih radnika na način i pod uslovima propisanim ovim zakonom.

VRSTE ZDRAVSTVENIH USTANOVA

I ZU PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

1. Dom zdravlja
2. Ambulanta porodične medicine
3. Centar za mentalno zdravlje u zajednici
4. Centar za fizikalnu rehabilitaciju
5. Ustanova za hitnu medicinsku pomoć
6. Ustanova za zdravstvenu njegu u kući

7. Apoteka
8. Ustanova za palijativnu njegu
9. Zdravstvena zaštita u ustanovama socijalne zaštite

II ZU SEKUNDARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

1. Poliklinika
2. Centar za dijalizu
3. Bolnica
4. Lječilište
5. Zavod

III ZU TERCIJARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

ZDRAVSTVENE USTANOVE U KOJIMA SE IZVODI NASTAVA

FEDERALNI I KANTONALNI ZDRAVSTVENI ZAVODI

FEDERALNI ZDRAVSTVENI ZAVODI

1. Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH
2. Zavod za transfuzijsku medicinu Federacije BiH

KANTONALNI ZDRAVSTVENI ZAVODI

1. Kantonalni zavod za javno zdravstvo
2. Zavod za medicinu rada kantona
3. Zavod za bolesti ovisnosti kantona
4. Zavod za sportsku medicinu kantona

REFERALNI CENTAR

Za obavljanje najsloženijih oblika zdravstvene zaštite. Može biti zdravstvena ustanova li dio ZU.

ZAKON O ZDRAVSTVENOM OSIGURANJU

IV ZDRAVSTVENO OSIGURANJE I VRSTE

Zdravstveno osiguranje čini jedinstven sistem u okviru koga građani ulaganjem sredstava osiguravaju pravo na zdravstvenu zaštitu i druge oblike osiguranja a na načelima **uzajamnosti** i **solidarnosti** u okviru kantona.

Vrste zdravstvenog osiguranja:

1. **Obavezno** zdravstveno osiguranje
2. **Prošireno** zdravstveno osiguranje
3. **Dobrovoljno** zdravstveno osiguranje

Pravo na obavezno zdravstveno osiguranje imaju lica u radnom odnosu i lica koja vrše određene djelatnosti – osiguranici i članovi porodice osiguranika u skladu sa zakonom.

V OSIGURANA LICA I OSIGURANA PRAVA

a) Osiguranici

1. lica u radnom odnosu
2. lica koja obavljaju privrednu i neprivrednu djelatnost ličnim radom
3. lica vlasnici privatnih preduzeća
4. zemljoradnici
5. korisnici penzija
6. nezaposlena lica koja su prijavljena birou za zapošljavanje
7. djeca koja su navršila 15 godina a nisu završila osnovno školovanje
8. Ratni vojni invalidi i invalidi rada
9. pripadnici vojske Federacije i pripadnici MUP-a
10. vrhunski sportisti ako nisu osigurani
11. lica imenovana na stalne dužnosti u organima državne i sudske vlasti
12. državljani Federacije zaposleni u stranim organizacijama sa sjedištem na teritoriji Federacije
13. lica s prebivalištem u Federaciji zaposlena u inostranstvu a nemaju osiguranje inostrane ustanove i drugi

b) Članovi porodice osiguranika

1. supružnik
2. djeca (bračna, vanbračna, usvojena i pastorčad)
3. roditelji (otac, majka, očuh, maćeha) ako ih osiguranik izdržava
4. unuci, braća, sestre, djed, baka ako su nesposobni za rad i ako ih osiguranik izdržava

VI PRAVA IZ OBAVEZNOG ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA

1. Osiguranicima pripada:

- zdravstvena zaštita
- naknada plaća
- naknada putnih troškova u vezi sa korištenjem zdravstvene zaštite

2. Članovima porodice osiguranika

- zdravstvena zaštita
- naknada putnih troškova u vezi sa korištenjem zdravstvene zaštite

VII SREDSTVA ZA FINANSIRANJE OBAVEZNOG ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA

1. doprinosi iz plaća radnika
2. doprinosi na prihod lica koji obavljaju djelatnost ličnim radom
3. doprinosi iz penzija i invalidnina
4. doprinosa za nezaposlene građane
5. doprinosa iz prihoda od autorskih prava, патената i tehničkih unapređenja
6. doprinosa iz prihoda od izdavanja ploča, video kasete...
7. doprinosa iz dohotka od poljoprivredne djelatnosti
8. sredstva budžeta kantona i općine
9. prihoda od donacija, pomoći, taksi, kamata...

VIII PROŠIRENO I DOBROVOLJNO ZDRAVSTVENO OSIGURANJE

Pored obaveznog zdravstvenog osiguranja postoji prošireno i dobrovoljno.

Prošireno zdravstveno osiguranje – zakonodavno tijelo kantona odlukom će odrediti vidove zdravstvene zaštite, odnosno prava i pogodnosti koja se dobivaju proširenim osiguranjem, visinu doprinosa za prošireno zdravstveno osiguranje, uvjete i način pristupanja.

Za provođenje proširenog zdravstvenog osiguranja obrazuju se posebni fondovi.

Dobrovoljno zdravstveno osiguranje znači da građani mogu za sebe i za članove porodice osigurati dodatna prava iz zdravstvene zaštite koja nisu obuhvaćena obaveznim zdravstvenim osiguranjem.

Uvjete i način korištenja utvrđuju Zavodi dobrovoljnog zdravstvenog osiguranja.

ZAKON O PENZIJSKOM I INVALIDSKOM OSIGURANJU

I PRAVA IZ PIO

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja su:

1. pravo na starosnu penziju
2. pravo na invalidsku penziju
3. pravo na porodičnu penziju
4. pravo osiguranika sa promjenjenom radnom sposobnošću

Prava iz PIO-a su neotuđiva, lična i materijalna i ne mogu se prenositi na druga lica.

Prava iz PIO-a na mogu zastariti.

Prava iz PIO-a ne mogu se oduzeti, smanjiti ili ograničiti izuzev slučajeva predviđenih Zakonom.

Sredstva za ostvarivanje prava iz PIO-a se osiguravaju iz doprinosa i drugih izvora.

Starosna penzija

Osiguranik stiče pravo na starosnu penziju kada navrší 65 godina života i najmanje 20 godina penzijskog staža. Osiguranik stiče pravo na starosnu penziju kada navrší 40 godina penzijskog staža bez obzira na godine života.

Za određivanje visine starosne penzije uzima se **penzijski osnov** koji se određuje zakonom.

Porodična penzija

Porodičnu penziju mogu ostvariti:

- bračni drug
- djeca rođena u braku, van braka, usvojena, pastorčad, unučad koju je osiguranik izdržavao do svoje smrti

Porodična penzija se stiče pod određenim ispunjenim uslovima predviđenim zakonom.

Invalidska penzija

Osiguranik stiče pravo na invalidsku penziju kada mu se u skladu sa zakonom utvrdi invalidnost. Visina invalidske penzije zavisi od stepena utvrđene invalidnosti kao i od drugih uslova koji su predviđeni zakonom kao što su: da li je invalidnost prouzrokovana povredom na radu ili profesionalnom bolešću ili van rada – bolešću.

Prava osiguranika sa promjenjenom radnom sposobnošću

II SREDSTVA ZA PIO-e

Sredstva potrebna za ostvarivanje prava iz PIO-a osiguravaju se iz:

- doprinosa (iz plaća i drugih primanja osiguranika ...)
- prihoda po osnovu dobrovoljnog osiguranja
- prihoda koja ostvari nosilac osiguranja svojom djelatnošću
- drugih prihoda

ZAKON O PRAVIMA, OBAVEZAMA I ODGOVORNOSTIMA PACIJENATA

Ovim zakonom i propisima donijetim na osnovu ovog zakona, svakom pacijentu garantuju se **prava**:

- na dostupnost zdravstvene zaštite, uključujući i pravo na hitnu medicinsku pomoć,
- na informacije,
- na obaviještenost i učestvovanje u postupku liječenja,
- na slobodan izbor,

- na samoodlučivanje i pristanak, uključujući i zaštitu prava pacijenta koji nije sposoban dati pristanak,
- na povjerljivost informacija i privatnost,
- na tajnost podataka,
- na lično dostojanstvo,
- na sprečavanje i olakšavanje patnji i bola,
- na poštovanje pacijentovog vremena,
- na uvid u medicinsku dokumentaciju,
- na samovoljno napuštanje zdravstvene ustanove,
- pacijenta nad kojim se vrši medicinsko istraživanje
- na preventivne mjere i informisanje o očuvanju zdravlja,
- na prigovor,
- na naknadu štete,
- na prehranu u skladu sa svjetonazorom,
- na održavanje ličnih kontakata,
- na obavljanje vjerskih obreda.

Obaveze i odgovornosti pacijenata

Obaveze i odgovornosti pacijenata odnose se na:

- lično zdravlje,
- druge korisnike zdravstvenih usluga
- zdravstvene radnike I zdravstvene saradnike koji obezbjeđuju I omogućuju zdravstvene usluge
- širu društvenu zajednicu

Prigovor pacijenata

- Pacijent prigovor podnosi direktoru zdravstvene ustanove.
- Direktor bez odlaganja prigovor prosleđuje Komisiji za prigovore koja utvrđuje sve bitne okolnosti i činjenice iz prigovora najkasnije **u roku od tri dana** od dana podnošenja prigovora.
- Direktor donosi odluku najkasnije **u roku od sedam dana** od dana podnošenja prigovora.
- Pacijent koji nije zadovoljan odlukom direktora ima pravo zatražiti zaštitu svojih prava kod nadležnog **ministra zdravstva u roku od 15 dana** od dana prijema odluke.

L I T E R A T U R A:

- **Zbirka ustava Bosne i Hercegovine – JP NIO Službeni list BIH Sarajevo**
- **Zakon o radu (“Sl.novine Federacije BIH” broj 43/99, 32/00 i 29/03)**
- **Zakon o zdravstvenoj zaštiti (“Sl. novine F BIH” br.46/10 i 75/13)**
- **Zakon o zdravstvenom osiguranju (“Sl.novine F BIH” br.30/97, 7/02, 70/08 i 48/11)**
- **Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju (“Sl. novine Federacije BIH” broj 29/98,49/00,32/01, 61/02, 73/05, 59/06 i 4/09)**
- **Zakon o pravima, obavezama i odgovornostima pacijenata (“Sl. novine F BIH” br.40/10)**